

Fund & Fortid

ARKÆOLOGI FOR ALLE

NUMMER 3 · 2016

SDANYT · NYT FRA FORMANDEN · AKTIVITETSKALENDER · REJSER

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE AMATØRARKÆOLOGER

INDHOLD

Samarbejde med Nationalmuseet. Leder	3
Familier på rensdyrjagt i Grønland	4
Levende fortidsminder	12
International detektorarkæologi	15
Nyt fra Nationalmuseet	24
Formanden har ordet	26
Boganmeldelse / Persongalleri m.m.	27
Sjællandstræf 2016 i Osted	28

Forsidebillede: Mille Gabriel, Nationalmuseet, sidder i resterne af et telthus på Sioratalik på Grønland. Bemærk rensdyrgevirene. Foto: Ulla Odgaard, Sila – Arktisk forskning, Nationalmuseet.

Udgives af Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologer (SDA).

Bladet udsendes fire gange om året i marts, juni, september og december til alle medlemmer af SDA.

Årsabonnement på Fund&Fortid

240 kr. for abonnenter uden medlemskab af en SDA-forening eller -gruppe. 200 kr. for abonnenter med medlemskab af en SDA-forening eller -gruppe. SDA-foreninger og -grupper samt personlige medlemmer af SDA modtager Fund&Fortid som en del af medlemskabet. **Læs om medlemskab af SDA, herunder kontingentforhold, på www.arkaeologi-sda.dk**

Årsabonnement tegnes hos og betales til John Petersen, e-mail: oldmiden@gmail.com, giro 877-2010, bank: reg.nr. 1551, kontonr. 8772010. Indbetaling fra udlandet: IBAN: DK15 3000 0008 7720 10. SWIFT – BIC: DABADKKK. Husk at angive postnummer og navn på evt. medlemsforening eller -gruppe.

"MobilePay" er blevet tilføjet som betalingsmulighed hos SDA. "MobilePay" gør det nemt og hurtigt, via mobilen, for nye såvel som for nuværende medlemmer af SDA at betale kontingent og abonnement samt bestille Fund&Fortids nye jubilæumsbog "Krig og vold i fortiden", der er udkommet i forbindelse med SDA's 25-års-jubilæum.

For at anvende "MobilePay-appen" som betalingsløsning skal denne downloades til din smartphone eller tablet. Hvis du anvender iPhone eller iPad, kan "MobilePay" findes i App Store, til Android i Google Play og til Windows-mobiler i Windows Phone Store.

MobilePay nr.: 60 54 54 44. Kan kun anvendes til betaling.

Redaktion

Niels Bødker Thomsen (ansvarshavende), Iben Skibsted Klæsøe, John Petersen, Alan Tomlinson, Benny Staal, Severin Tobias Mortensen og Freddy Arntsen.

Regionale redaktører

Mogens Højgaard, Klaus Thorsen, Preben Ravnsvad, Jens Kjærgaard, Peter Hoffmann og Knud Mølvig Bille.
Korrektur: Suzanne Barry.

Layout og tryk: Hans C. Aasted, Nordvestgrafik, Hjortestien 14, 4573 Højby. Tlf.: 59 400 400, e-mail: info@nordvestgrafik.dk

Hvor fotografen ikke specielt er anført, er billederne forfatterens/finderens.

Forslag til artikler, indlæg, nyheder, annoncer m.m. sendes til: Niels Bødker Thomsen, Bjørnsholmvej 44, 3500 Værløse, tlf. 44 48 18 08, e-mail: nbt@os.dk. Indsend venligst artikler og fotos i elektronisk form, på cd/dvd eller som vedhæftet fil. Illustrationer: Skarpe farvefotos som papirbilleder eller digitale billeder med en filstørrelse på min. 1 Mb. Aktuelt stof som forventes bragt i kommende numre, skal indsendes senest otte uger inden udgivelsesmåneden.

Samarbejde med Nationalmuseet

LEDER

Den 30. marts 2016 indgik SDA og Nationalmuseet en kontraktlig samarbejdsaftale som vil udmønte sig som et fast indslag i Fund&Fortid i de næste to år under overskriften "Nyt fra Nationalmuseet". Det er ved at være en rum tid siden Nationalmuseets Venner blev nedlagt og dermed også det gode blad "Nyt fra Nationalmuseet", og det er dette afsavn vi nu forsøger at råde lidt bod på med aftalen.

I redaktionen mener vi at især vore jyske medlemmer, men også bornholmske og delvist øboerne rundt omkring kan have et behov for at blive informeret om Nationalmuseets mange udstillinger, nye fund og udstillingstiltag der sker på museet – kort sagt omtale af nogle af de mange highlights. Nationalmuseet

er som bekendt i dag et større foretagende bestående af mange afdelinger og museer, så der sker hele tiden noget som kan være af interesse for vore læsere.

Aftalen er kort og udformet som gensidige forpligtelser: Nationalmuseet forpligter sig til at udvælge og bringe mellem to og fem nyheder til hvert nummer, cirka to sider inkl. billeder, mens Fund&Fortid er forpligtet til at bringe disse nyheder i hvert enkelt blad over de næste otte numre, hvorefter aftalen tages op til revision. Derfor er første "Nyt fra Nationalmuseet" med i dette blad, hvor der omtales en ægte fundhistorie fra Tøjhusmuseet, Vikingernes rejser verden rundt og lidt om indførelse af entré, men stadig gratis adgang til Nationalmuseets lille danefæudstilling (fig. 1). Som Nationalmuseets repræsentant til opgaven

har man valgt arkæolog og journalist/presseansvarlig Henrik Schilling, som er kendt af mange amatørarkæologer landet over, ikke mindst for sit faglige virke som arkæolog på Lolland for en del år siden.

Når vi har valgt at give spalteplass til Nationalmuseet i hvert nummer, skyldes det at det er vores nationale museum. Det betyder ingenlunde at ikke også alle de andre museer, både landsdelsmuseerne og de mindre lokale museer, ikke kan komme til orde hvis de føler herfor. I redaktionen vil vi meget gerne modtage indlæg fra alle der har noget kulturhistorisk på samvittigheden på den gode måde, så vi ser med fortrøstning frem til at modtage jeres input.

Redaktionen

Fig. 1. Glade detektorarkæologer i Nationalmuseets danefæudstilling. Foto: Henrik Schilling.

International detektorarkæologi

- Indtryk fra en konference i Glasgow

Indledning

I starten af september 2015 holdt den europæiske organisation for arkæologer, EAA (European Association of Archaeologists), deres årlige konference. Denne gang foregik det i Glasgow, og det var ikke pga. landets pragtfulde whiskytraditioner, selv om der da var et par reklameindslag med smagsprøver fra et firma undervejs. Det er simpelthen en ære at huse disse årsmøder med et deltagerantal på omkring 2000. Derfor går det på skift mellem europæiske storbyer

der har kapacitet (dvs. forelæsningslokaler) til så mange mennesker. Konferencen er delt op i et stort antal sessioner med temaer der strækker sig fra oldstenalderen til nyere tids arkæologi. I år var der en session på en formiddag om detektorarkæologi – og der var jeg med på en lytter!

Fra kaos til ansvar

Detektorsessionen havde indlæg fra flere europæiske lande, og det var meget tydeligt at man opererer med vidt forskellige lovgivninger, pro-

blemstillinger såvel som indstillinger til detektorarkæologi rundt omkring i Europa. På tværs af de europæiske lande strækker praksis sig fra nært og konstruktivt samarbejde over neutral tolerance til decideret forbud! Noget lignende har jeg tidligere erfaret under detektorkonferencer i Warszawa og London, hvilket er beskrevet i en artikel i dette blad (Henriksen 2011). Her vil jeg bringe et par udpluk fra den til tider ret intense diskussion på Glasgows gamle universitet (fig. 1).

I artiklen er indsat en række figurer fra fig. 2 til fig. 12 som ikke har direkte reference til konferencen, men som viser at fund kan være svære at bestemme og ikke altid er lige indlysende, og som hører til artiklens afslutning med forslag til kurser og uddannelsesmateriale.

Frankrig

Som de fleste andre lande har Frankrig ikke en lovgivning der svarer til den danske "danefælov", og pr. automatik tilhører alle fund fra privat jord i øvrigt lodsejeren! Det er således ham som staten må forhandle med, hvis museer ønsker at erhverve en genstand der er fundet på hans jord.

Det franske indlæg blev holdt af en arkæolog der bestemt ikke syntes om at detektorarkæologien bredte sig ukontrolleret i landet. Hans anke var at detektorførerne er objekt-fokuserede, og at genstande kun er interessante hvis de findes i en kontekst – altså i en grube, et kulturlag eller en grav. Man kunne så med

Fig. 1. En del af det gamle og monstrøse universitetsbyggeri i Glasgow. Foto: Mads Runge.

Fig. 2. Blyunderlag der har været anvendt i forbindelse med prægning af metalblik. De enkelte værkstedsspor står tydeligt. Sådant en genstand fortæller mere om håndværk end den flotteste fibel. Foto: Jørgen Nielsen.

rette spørge om arkæologen (i hvert fald taleren) så er kontekstfikseret!

Jeg ved ikke hvad der er værst, men virkeligheden (og det er jo den vi skal forholde os til!) er at mange genstande ligger i dyrkningslaget, hvor ploven har trukket dem op fra en kontekst. I erkendelse af at vi ikke kan skrue tilstanden tilbage og anbringe genstandene på det sted hvor de blev efterladt/placeret i oldtiden, må vi acceptere at pløjelaget også er en kontekst! Her ligger genstande som oprindeligt har ligget i en anden kontekst under pløjelaget, men selv om de er fjernet et stykke herfra, kan genstandene såvel som deres placering stadig give information af videnskabelig betydning. Det er bl.a. tilfældet når man kan forbinde enkeltgenstande med andre genstande fra samme lokalitet – f.eks. objekter der er spredt fra en skat eller en grav. Målet må derfor være at vi sørger for på bedst mulige måde at redde og dokumentere gen-

standene i deres nuværende "pløjelagskontekst", så de kan anvendes til at belyse aktiviteter og funktioner på den enkelte fundplads. Enkeltgenstandene kan imidlertid også anvendes til mere overordnede studier, f.eks. af bestemte genstandstypers spredning i et regionalt eller internationalt perspektiv. Pløjelagsfundenes særlige status var i øvrigt temaet for et seminar som blev holdt på universitetet i Oslo i 2014 – og indlæggene er netop blevet publiceret; hertil bidrager jeg med et indlæg om erfaringer med fortolkning af det danske materiale (Henriksen 2016).

Min konklusion på det franske indlæg må være at man ikke kan eller bør forhindre detektorførere i at gå med detektor; det må derimod være målet at stimulere dem til at dokumentere, dokumentere og dokumentere. Efterfølgende har fagarkæologerne mulighed for at bruge fund og data til analyser, således at vi trods alt kan få noget viden ud af pløjelagsfundene. Og hvis det ikke er muligt, risikerer vi jo at den franske skeptiker får ret i sine påstande!

Spanien

I Spanien er det forbudt for private

at anvende en metaldetektor til at lede efter kulturhistoriske genstande. Alligevel viste det spanske indlæg hvor komplekst spørgsmålet om detektorarkæologi i virkeligheden er! På den ene side kunne indlægsholderen fortælle om en privatsamling med 109.000 genstande som var blevet konfiskeret af myndighederne. Indlægsholderens slideshow viste mange meter hylder og borde med metalgenstande, men også sager af glas og keramik mv. som var plyndret fra gravkamre der var lokaliseret ved detektorafsøgning. Genstandene var selvfølgelig flået op af jorden uden hensyn til deres sammenhæng og anbragt i et privat udstillingsrum. Det var udtryk for systematisk, pengedrevet udplyndring af kulturarven!

Indlæggets anden yderlighed var en præsentation af et forbilledligt og nært samarbejde mellem de spanske myndigheder og grupper af særligt udvalgte detektorfolk hvis opgave var at bistå med at lokalisere massegrave fra den spanske borgerkrig (1936-39). Efter mere eller mindre spontane massehenrettelser var ofrene blevet kulet ned sammen med vidnesbyrdene om deres henrettelse,

Fig. 3. Sværdfæsteknap af jern med indlægninger af messing og måske sølv. Hvis man bortdiskriminerer jern, mister man også et pragtstykke som dette, der har siddet på et vikingesværd i 900-tallet. Foto: Jørgen Nielsen.

nemlig patronhylstre. Da mindet om hændelserne aldrig helt er udvisket i de lokales erindring, har man kunnet sætte målrettet ind for at lokalisere gravene. Dernæst er ofrene søgt identificeret ved hjælp af bl.a. DNA-analyser – og det har givet vished hos mange nulevende efterkommere. Måske nogle af de forsvundne danske frivillige også dukker op ad den vej en skønne dag, for det var jo ikke alle der var lige så heldige som Herbert i Matador; han kom trods alt helskindet hjem til Vicki.

Luxemburg

I det lille land i midten af alting er der nogle regler der er til at forholde sig til! Man må kun foretage detektorafsøgning på dyrket mark; det er således forbudt at detektere i skove og på steder der aldrig har været dyrket. Tilladelse til afsøgning får man af de centrale myndigheder, og man kan kun få tilladelse til afsøgning på tre lokaliteter ad gangen – og kun for ét år. Helt centralt er det at hvis man ikke foretager ordentlig afrapportering af sine fund, får man ikke afsøgningslicensen fornyet! Klart og kontant!

Det luxemburgske regelsæt indeholder helt sikkert gode intentioner der forsøger at bremse udplyndring af områder som måske ikke har været forstyrret af dyrkning i nyere tid, og som derfor kan indeholde meget sårbare fund. Ville sådan en model være hensigtsmæssig i Danmark? Både ja og nej. Det danske landskab omfatter ikke så mange områder der ikke har været under plov siden oldtiden, så den del af regelsættet ville det nok være for ressourcekrævende at indføre. Dernæst ligger det jo implicit i den "frie danske model" at det forventes at man standser afsøgningen hvis man støder på noget der må antages at ligge på urørt leje. Det må vi så antage bliver overholdt – og det er da bestemt oplevelsen at

Fig. 4. Model af bly med flad underside og hvælvet overside – antagelig til skiveformet fibel eller hængesmykke fra 900-tallet. Hvor mange af disse vigtige stykker ryger i "skrotkassen" fordi man tror at de er uinteressante? Foto: Jørgen Nielsen.

det sker i næsten alle tilfælde. Derimod er tanken om licenser til detektorfolk måske ikke så dårlig en idé, men herom senere.

Isle of Man

Detektorafsøgning er en forholdsvis ny "sport" på den lille ø i Irske Hav mellem England og Irland. Øen har selvstyre, men på detektorområdet ligner lovgivningen på mange måder den engelske – så det vil sige at myndighederne skal købe detektorfund af finderens for at sikre dem til museale samlinger. Til gengæld har finder pligt til at indberette sit fund til myndighederne senest 14 dage efter fremkomsten!

Fra museumsmyndighedernes side har man forsøgt at skabe et konstruktivt samarbejde med detektorfolkene og gennem arrangementer og kurser at lære dem om "responsible metal detecting" (ansvarlig

detektorafsøgning). Det betyder at museumsmyndighederne støtter afsøgning, hvis det foregår med registrering og fremvisning af alle fundne genstande. Som en del af samarbejdet mellem museumsfolkene og detektorførerne har man eftersøgt spor fra vikingernes færden på øen, hvilket hidtil har givet meget gode resultater. Set i et dansk perspektiv er disse fund særdeles væsentlige da de fortæller meget om vikingernes kontakt tilbage til Skandinavien.

Borgerinddragelse til indsamling af videnskabelige data (på engelsk kaldet citizen science) har vi jo også positive erfaringer med i Danmark. Museumsfolkene på Isle of Man har imidlertid også erfaret at detektorfolkene ikke er et ensartet persongalleri, men at gruppen af entusiaster spænder fra folk der samarbejder engageret og interesseret

Fig. 5. Moderne bling, troede finderen – men dette er et særdeles interessant irsk relikvieskrinbeslag der i vikingetiden er bragt til Danmark og ændret til et smykke. Døm endelig ikke tvivlsomme ting ude for museumsfolkene har set dem! Foto: Jørgen Nielsen.

med museerne, over personer der lige skal prøve skattejægerlykken, til personer med deciderede kriminelle hensigter. At kommunikere og samarbejde med hele dette spektrum af mennesker på én gang er noget af en udfordring! Det er imidlertid erfaringer som lyder særdeles velkendte for en dansk museumsmand!

Det europæiske perspektiv

På europæisk plan er detektorarkæologi således et fænomen der rækker fra citizen science og tæt samarbejde mellem detektorfolk og museumsmyndigheder over mere uformelle samarbejdsrelationer via lavintensiv plyndring af kulturminde til fuldstændig systematisk udplyndring uden skelen til kulturhistoriske værdier. Der er ingen tvivl om at sidstnævnte kategori i flere europæiske lande har et omfang som man dårligt kan forestille sig. At problemerne ikke isoleres til de pågældende lande, bliver tydeligt når røvergødet bliver sat til salg og således kan ende bl.a. i Danmark!

Disse forhold er givet også årsagen til at mange af indlæggene var præ-

get af enkeltsager med skrækeksempler om forbryderiske intentioner, sanktioner og straf, modsætningsforhold mellem detektorførere og fagarkæologer etc. I nogle indlæg lød det som om det var detektoren og ikke detektorføreren der var årsag til problemer! Denne form for argumentation minder ikke så lidt om de lige så ufrugtbare diskussioner om hvorvidt det er en pistol eller manden bag der er skyld i skuddrab! Det var problembeskrivelse efter problembeskrivelse, men uden gode eksempler på hvordan de kunne løses – altså bortset fra forbud!

Indlæg om gensidige intentioner om samarbejde, kulturarvsbevarelse, demokratisering af kulturarven, positiv og konstruktiv udvikling af data til historieskrivningen, "arkæologerne ud af museet" mv. fyldte ikke meget i dagens diskussioner. Det var således meget klart at i mange lande er skellet mellem fagarkæologer på museer og universiteter på den ene side og detektorførere og amatørarkæologer på den anden side langt større end i Danmark. Alene det at kontakte arkæologer på et museum kan nær-

mest være grænseoverskridende i nogle lande – og her kommer ikke kun spørgsmålet om penge, ejerskab eller privat ejendomsret ind i billedet – det er simpelthen kulturelt og socialt betinget. Den uformelle dialog mellem "læg og lærd" som vi som regel har i Danmark, er ingen selvfølge, og det at inddrage befolkningen i det antikvariske arbejde har kun få steder så gammel og naturlig en karakter som her i landet.

De kulturelle forskelle der kan være fra land til land, er én årsag til at man ikke bare kan overføre "den danske model" og danefælovgivning-

Fig. 6. Blytølvvægte fra tidlig middelalder bliver ofte omtalt som uinteressante, hvilket er helt forkert. Nok er der sjældent tale om danefæ, men det er en fundkategori der fortæller om en central aktivitet på fundstedet. Foto: Asger Kjærgaard.

gen til de øvrige europæiske lande og dermed tro at problemerne er løst én gang for alle. Så længe at enkeltpersoner føler sig hævet over et lands love og kulturelle traditioner, er det vanskeligt at dæmme op for udplyndringen af kulturarven.

Det danske perspektiv

Efter sådan en dag var jeg på én gang glad for og stolt over at være dansk arkæolog fordi vi ikke slås med mange af de problemer som vore europæiske kolleger har. Netop i det perspektiv kunne jeg også blive lidt frustreret over at tænke på de mange sure udbrud som man bliver vidne til når man ser på diverse internetsider om detektorarkæologi i Danmark. Som museumsmand fristes jeg da også til at møde detektorfolkene med de kritiske spørgsmål med et modspørgsmål om hvorvidt de kunne tænke sig at bytte med "kollegerne" i Frankrig, Spanien eller et tredje land? Svaret kender jeg godt, for det kan de næppe, for fundamentet i den danske model er jo netop at kulturarven ikke er nogens, men alles! I stedet vil jeg i det følgende prøve at tage udgangspunkt i nogle af de spørgsmål og kommentarer som jeg ser på diverse detektorfora. Først vil jeg dog lige fokusere lidt på udviklingen i Danmark gennem de sidste 35 år.

Udviklingen siden 1980

Da detektorerne blev udbredt i starten af 1980'erne, kunne man fra danske museumsfolk høre mange af de samme kritiske røster som nu fremsættes af central- og sydeuropæiske arkæologer. Rigsantikvaren, netop afdøde Olaf Olsen, argumenterede imidlertid stærkt for at forbud ikke var vejen frem, det var derimod tillid og samarbejde, og den indstilling har ført til udviklingen af det der af nogen beskrives som "den danske model". Langt overvejende har denne model fungeret godt; vi kender alle en enkelt eller få

Fig. 7. Nogle vil ærgre sig over at denne forgyldte pragtfibul er hugget i stykker og gennemboret. For arkæologen gør det stykket mere interessant, for det viser at fiblen har haft et "andet liv" – og dermed må den have haft en særlig betydning i datiden. Foto: Jørgen Nielsen.

kedelige historier, men de overgås heldigvis af tusindvis af succeshistorier. Og det bør være dem man tager udgangspunkt i! (se f.eks. artikler af Dobat, Feveile, Baastrup og Feveile samt Henriksen 2011 og 2012).

Forudsætningen for den danske model er et lovgrundlag som overord-

net set administreres af Kulturstyrelsen, Nationalmuseet og lokal-museerne. I praksis er amatørarkæologer og detektorfolk imidlertid med til at administrere loven under den grundlæggende tanke at man som den der bjærger genstande fra fortiden, arbejder under mottoet "frihed under ansvar". Der er altså tale om et udstrakt tillidsforhold fra

Fig. 8. Affald fra håndværksprocesser – som en støbetap – fortæller meget mere om håndværksaktiviteter på stedet end fibler eller hængesmykker. Foto: Asger Kjærgaard.

myndighedernes side. Denne model kan dog kun fungere så længe at begge parter er indstillet herpå.

I de senere år er antallet af detektorførere eksploderet, og det afspejler sig i de enorme mængder af detektorfund der tilgår museerne – og hvoraf nogle ender som danefæ på Nationalmuseet. Desværre har denne vækst ikke medført en tilsvarende øgning af antallet af museale medarbejdere der skal modtage og håndtere fundene – og med de politisk bestemte besparelser der rammer museerne i de kommende år, er der heller ingen udsigt til at det vil ske. Væksten har imidlertid også betydet at sammensætningen af gruppen af detektorbrugere har ændret sig. Tidligere var detektorførerne overvejende personer med en bred kulturhistorisk interesse, og de var helt indstillet på at de udførte afsøgningsarbejdet for at hjælpe til med at redde kulturarven. I dag møder vi flere og flere detektorførere for hvem afsøgningen først og fremmest er et spørgsmål om personlig oplevelse og gevinst – og som følge deraf er interessen for registrering og kortlægning i bedste fald kun sporadisk til stede! Problematisk bliver

det også når vi argumenterer for at alle hjembragte genstande bør ind over museet til vurdering; stadig hyppigere mødes vi af argumenter om at denne eller hin genstandsgruppe jo ikke udløser danefægdgørelse. Nogle drager så selv konsekvensen og undlader måske dels at registrere fundstedet, dels at indlevere genstandene, fordi de simpelthen ikke vil aflevere noget de ikke får betaling for!

Set fra en museumsmands synsvinkel er denne udvikling naturligvis helt uacceptabel, for det betyder jo reelt at disse personer foretager noget der set i selv det mest optimistiske lys må betragtes som lavintensiv udplyndring af kulturarven.

Museerne gemmer genstandene bort!

Hvorfor skal vi bruge så meget tid på at registrere fundene når museet ikke bruger dem til noget? Det er en af de beklagelser man ofte ser udtrykt fra danske detektorfolk, der ikke forstår hvorfor museet vil have endnu en borgerkrigsmønt, en blytenvægt eller en fibel når de nu har så mange i deres magasin i forvejen – de forstår ikke hvorfor genstan-

dene staves væk i stedet for at blive udstillet. For at tage det sidste først: Det er svinedyrt at lave udstillinger – og ikke mindst udstillinger der honorerer ønsker fra et bredt publikum og ikke kun krav fra dem der har fundet de udstillede genstande. Derfor vil man ikke se fremvisninger af 15 eksemplarer af fuglefibler eller tenvægte – med mindre det indgår i en overordnet formidlingsmæssig sammenhæng.

At tingene ikke er synlige i museernes monter, betyder imidlertid ikke at de er utilgængelige, eller at de ikke bruges; tværtimod modtager vi løbende forespørgsler fra inden- og udenlandske forskere som netop ønsker at "høste data" fra de fantastiske mange genstande som findes hvert år af danske detektorfolk. Og de studerer ikke bare genstandene for deres egen skyld, men fordi de er data der skal indgå i studier af mere overordnet betydning. Og lige netop her har massen af fund helt central betydning. På nedenstående litteraturliste har jeg således angivet et lille udsnit af de senere års talrige publikationer som ikke kunne være skrevet uden mængden af danske amatørarkæologers detektorfund (se

Fig. 9. Et vendisk knivskedebeslag fra sen vikingetid/tidlig middelalder. Indtil detektorfolkene fik øje på denne genstandstype, kendte vi kun få. Lad os håbe at der ikke nåede at ryge for mange i skrotkasserne forinden! Foto: Asger Kjærgaard.

Fig. 10. Endnu et eksempel på hvad man misser ved diskriminering af jern – nemlig et ildstål fra vikingetiden. Foto: Jørgen Nielsen.

særligt publikationer af Baastrup og Horsnæs samt Henriksen 2013). Læs nogle af disse artikler og se hvor meget man kan hive ud af selv små stumper af dårligt bevarede fibler og mønter, hvis dokumentationen er på plads – og forskeren dygtig nok!

Danefæ er ikke løn – men en dusør!

Hvorfor svarer danefægodtgørelsen ikke til genstandenes handelsværdi? Hvorfor har xx fået yy kroner i godtgørelse, når jeg kun har fået zz? Mange spørgsmål om danefædusør og måden den bliver fastsat på, florerer på diverse netfora. Her kan man imidlertid ikke få udtømmende svar på hvad der er danefæ – det fastsættes kun ét sted, nemlig i direktørkontoret på Nationalmuseet. Hvis man er i tvivl om spørgsmål om danefæ og ønsker et svar, er det derfor altid en god idé at kigge på Nationalmuseets informative hjemmeside herom: <http://natmus.dk/salg-og-ydelser/museumsfaglige-ydelser/danefae/> eller at rette henvendelse til Nationalmuseets Danefæsekretariat.

Det grundlæggende i danefægodtgørelsen er at man ikke bliver betalt for genstandene, men at man får en godtgørelse for at have reddet dem – herunder objekter som ikke hører under danefælovgivningen. Der er ingen "prisliste" for bestemte genstandstyper da der foretages en individuel og faglig vurdering af det enkelte funds videnskabelige betydning OG den måde som finderens håndteret genstanden på. Det omfatter også den omhyggelighed hvormed finder har foretaget registrering og overdragelse til lokal-museet. Man kan være enig eller uenig i denne lovfæstede praksis, som er grundlæggende for den danske danefæordning. Hvis man er uenig, kan jeg kun anbefale at man finder en anden hobby, for så er det ikke interessen for kulturarven der driver arbejdet.

Hvad kan museerne gøre?

Hvorfor begynder vi at se ridser og revner i det som vi ellers altid vigter os af som en succeshistorie i dansk arkæologi? Eksplosionen i fundmængden og antallet af detektor-

førere er allerede nævnt som en væsentlig baggrund, men vi må også erkende at en del af årsagen er at de museale instanser ikke har formået at følge med udviklingen. En del af forklaringen ligger selvfølgelig i mangel på mandskab og ressourcer, men også i at lovgivning, vejledninger og praksis ikke er fulgt med udviklingen ude i "virkeligheden". Det samme gælder den mentale indstilling til detektorarkæologien og detektorfundene hos de ansvarlige myndigheder og hos museumsfolkene. Vi må erkende at vi blev chokeret da metaldetektoren kom på banen i 1980'erne, men i 00'erne er vi decideret blevet overhalet indenom!

For det første kunne man have forventet at den del af museumsloven som omfatter danefæ, også havde undergået revision da loven sidst var til behandling (2001). Dernæst havde det været nærliggende at den institution der har det lovfæstede ansvar for administrationen af danefæ, nemlig Nationalmuseet, langt tidligere havde taget initiativer i ret-

Fig. 11. Det ligner et låg fra en gammel pibe – men er en fibel fra midten af førromersk jernalder. Foto: Asger Kjærgaard.

ning af ensartet administrationspraksis og ikke mindst formidling af vejledninger til detektorfolk. Endelig må man erkende at de lokale museer langt tidligere – og i tæt dialog med Nationalmuseet – burde have fundet en mere ensartet måde at møde detektorfolkene og modtage/registrere deres fund på. Det ville have skabt færre frustrationer og et mere ensartet registreret fundmateriale som vi som forskere kunne have større nytte af når der skal skrives historie ud fra genstandene. Her ligger en kæmpe udfordring i de kommende år – og vi må krydse fingre for at de centrale myndigheder tager handsken op!

Hvad kan finderne selv gøre?

Det burde være helt grundlæggende at man som detektorfører altid starter med at sætte sig ind i lovgivning og praksis inden man giver sig i kast

med afsøgningen. Det er det desværre langt fra, og det betyder kun at der bliver en masse oprydningsarbejde bagefter for lokalmuseer og Nationalmuseet – hvilket forsinker sagsbehandlingen. Alle nybegyndere bør derfor starte med at sætte sig grundigt ind i hvad man kan være heldig at finde, hvordan man registrerer, hvordan man behandler genstandene, hvorledes man indberetter til det lokale museum etc. Mange af disse spørgsmål kan man jo finde svar på via internettets detektorfora og via de arkæologiske museers hjemmesider. På biblioteket kan man låne håndbøger som Politikens "Jeg ser på oldsager", og på academia.edu finder man et væld af faglige artikler om detektorfund og arkæologi i det hele taget. Mulighederne for hurtigt og let at få viden er derfor større end nogensinde.

Det er vigtigt at pointere at man

IKKE bør vente med den forberedende del af processen til de første fund dukker op, men at det er afgørende at udvise rettidig omhu og se på forberedelsen som en del af betingelsen for at man får succes med og dermed glæde af detektorarbejdet. For at sætte sagen på spidsen kan jeg ikke lade være med at tænke på at kun de færreste kunne finde på at starte som faldskærmsudspringer eller sportsdykker uden et minimum af forberedelse – eller som svampesamler uden at have sat sig ind i hvilke typer der er delikate – og hvilke der måske nok er spiselige, men hvis indtagelse kan være forbundet med uheldige følger!

Man kan lære meget af andres viden og erfaring, og her kan de forskellige detektorfora være gode at øse fra. Imidlertid bliver også meget vrøvl serveret som skinbarlige sandheder på disse fora, så man skal være kritisk over for det der præsenteres her. Generelt må man aldrig tage en afvisning af en genstand som er "bestemt" på et netforum, for pålydende før den er bekræftet af lokalmuseet. Brug i stedet netfora til deling af positive erfaringer og oplevelser og bekræftelse af tolkninger af fund og sammenhænge.

Opfordringer til selvtægt, deling af urimelige påstande om lovgivning, praksis og museernes håndtering bidrager kun til at museerne får mere arbejde med at rydde op, så det er en sløj spiral at få sat i gang. Hvis

Fig. 12. Små beslag med stor betydning – hhv. pyntenitte og sværdhjaltebeslag fra yngre germansk jernalder. Foto: Asger Kjærgaard.

man ønsker at kritisere et lokalmuseums håndtering – eller Nationalmuseets sagsbehandling, skal man rette sin kritik direkte til disse myndigheder; ellers har de i øvrigt heller ikke mulighed for at gøre noget ved problemerne!

Og så kunne det være et stort ønske at de danske detektorfolk gik sammen om at skabe ét forum hvor detektorfund, nyheder, efterlysnin- ger mv. præsenteres. Som det er nu, er der jo dusinvis, og man kan ikke forvente at der kommer indspark og kommentarer fra museumsfolk hvis de skal sidde og se (de samme) genstande lagt op på flere sites. Så lad det være en opfordring til de danske detektorfolk: Foren jeres kræfter!

Hvad kan SDA gøre?

Set fra min stol som arkæolog og

lokalmuseumsmand ville det være ønskeligt at de danske detektorfolk på en eller anden måde var organiseret – formelt eller uformelt – i et forum hvor vi kunne tale sammen; som det er nu, skal vi kontakte detektorfolkene via en uoverskuelig vrimmel af facebook-profiler, småforeninger og via direkte kontakt til enkeltpersoner. Det medfører omfattende kommunikationsbrist som går begge veje, og her ligger en kæmpe udfordring for amatørerne såvel som for museerne. Måske kan SDA spille en aktiv rolle her, for foreningen repræsenterer jo et kæmpe netværk allerede? Kunne man forestille sig at SDA kunne stå for kurser for detektorfolk – kurser i registrering, genstandsgenkendelse, etik i forbindelse med detektorarbejdet, teknisk rådgivning mv.? Kurserne skulle selvfølgelig laves i samarbejde med lokalmuseer og evt. Nationalmuseet

– og man kunne forestille sig at der blev tale om en ”rullende kursusaktivitet” der drog rundt i landet.

Kunne man også forestille sig at SDA tog initiativ til og støttede projekter som den fibeltavle som er udarbejdet af den knalddygtige fynske detektormand Glenn Abramson? Glens tavle dækker jo ”kun” fibler, men man kunne forestille sig andre tavler med ornamentik, beslag, ja, fyld selv på, af lignende karakter (se den på www.harja.dk). Eller hvad med en egentlig håndbog for detektorførere – som dem Politiken tidligere har lavet? Jeg er sikker på at SDA som en samlet hat for Danmarks amatørarkæologer ville kunne spille en central rolle i et sådant udviklingsarbejde – og hvis foreningen tager førerpositionen, er jeg sikker på at lokalmuseer og Nationalmuseet nok skal bakke op!

Litteratur

Baastруп, M. P. 2009: *Småfibler af karolingiske og ottonske typer i Danmark*. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 2005, s. 209-255.

Baastруп, M. P. og C. Feveile 2013: *Danefæ – samarbejdet mellem finder, lokalmuseum og Nationalmuseum*. Nationalmuseets Arbejdsmark 2013: 284-295.

Dobat, A. S. 2013. Between Rescue and Research: *An Evaluation after 30 Years of Liberal Metal Detecting in Archaeological Research and Heritage Practice in Denmark*. European Journal of Archaeology 16 (4) 2013: 704-725.

Feveile, C. 2015. *Metaldetektorproblematikken – uens regler og deres konsekvenser*.

A. Pedersen og S. M. Sindbæk (red.). *Et fælles hav – Skagerrak og Kattegat i vikingetiden*. Seminar på Nationalmuseet,

København, 19.-20. september 2012: 120-135. København.

Henriksen, M. B. 2011: *Detektorarkæologi – et lille kig uden for Danmarks grænser*. Fund&Fortid nr. 2, s. 4-11.

Henriksen, M. B. 2012: *Fra løsrevne stumper til videnskabelige data – gode råd til registrering og indlevering af detektorfund*. Fund&Fortid nr. 2, s. 7-13.

Henriksen, M. B. 2013: *Odenses forgænger – eller: én af mange?* I: L. Bisgaard, M. Bruus & P. Gammeltoft (red.): Beretning fra togtredivte tværfaglige vikingesymposium, s. 68-83. Højbjerg.

Henriksen, M. B. 2016: *Pløjelagsfund og formationsprocesser. Problemer ved fortolkning af detektorfund fra dyrket mark*. I: J. Martens & M. Ravn (red.): Pløjejord som kontekst, s. 69-88. Kristiansand.

Henriksen, M. B. & H. W. Horsnæs 2015:

Problems associated with the interpretation of metal-detector finds from the plough soil. I: L. Larsson, F. Ekengren, B. Helgesson & B. Söderberg (red.): Small Things – Wide Horizons. Studies in honour of Birgitta Hårdh, s. 237-244. Oxford.

Horsnæs, H. W. 2010. *Crossing boundaries. An analysis of Roman coins in Danish contexts*. Vol. 1. Jutland, Funen and Sealand. (Publications from the National Museum, Studies in Archaeology and History, vol. 18). København.

Horsnæs, H. W. 2013. *Crossing boundaries. An analysis of Roman coins in Danish contexts*. Vol. 2: Finds from Bornholm. (Publications from the National Museum, Studies in Archaeology and History, vol. 18). København.

Mogens Bo Henriksen
Museumsinspektør
Odense Bys Museer
E-mail: mbhe@odense.dk

Nyt fra Nationalmuseet

Arkæologisk udgravning på første sal

På Tøjhusmuseet har elektrikere gjort en række "arkæologiske" våbenfund under gulvbrædderne i Våbensalen på første sal.

Det kan nogle gange betale sig at kigge under gulvbrædderne i gamle bygninger. Gennem århundrederne ophober ikke bare tabte ting sig under gulvet. I Christian den Fjerdes Tøjhus på Slotsholmen i København, som er bygget i 1604, har man ligefrem skovlet skidt ned under gulvbrædderne.

Det har efterladt en veritabel skat af våbenfragmenter, uniformsdele og andet militært udstyr som nu er kommet for dagens lys fordi Tøjhusmuseet i forsommeren lagde sidste hånd på flytningen af Orlogsmuseets udstillinger til Tøjhusmuseets første etage.

Montrerne var kommet på plads, og der skulle sættes lys og trækkes strøm. Derfor var det nødvendigt at tage gulvbrædderne op hele vejen

Fig. 1. Hul i gulvet. Der var mange spændende genstande i støvet under gulvplankerne. Foto: Jacob Seerup.

ned gennem den gamle sal hvor udstillingen er flyttet ind. De elektrikere der trak kablerne under gulvet, fik en uventet rolle som amatørarkæologer der hele tiden fandt genstande i støvet under plankerne (fig. 1).

De fundne genstande er typer som i dag er temmelig ualmindelige.

Fig. 2. Små krudtflasker, kaldet karduser. Foto: Jacob Seerup.

Det er blandt andet små krudtflasker, kaldet karduser (fig. 2 og 3), som 1600-tallets musketerer bar i en skrårem hen over brystet. Sådan nogle er yderst sjældne fordi de var så skrøbelige, men under gulvbrædderne fandt elektrikere adskillige, hvoraf en enkelt er fuldstændig velbevaret, dog uden krudt.

Håndværkerne fandt også forskellige beslag og spænder fra kyrasser og rustninger, et kårdefæste (fig. 4), foret til en hjelm fra 1600-tallet og en civil murerkasket, som måske er blevet tabt af en håndværker engang i 1800-tallet.

Fig. 3. Små karduser af papir. Foto: Jacob Seerup.

Fig. 4. Kårdefæste. Foto: Jacob Seerup.

De fandt også en række kvaster i rødt og blåt stof (fig. 5) som museets inspektører ikke umiddelbart kunne identificere. De kan stamme fra faner eller andre genstande som var udsmykket lidt ud over det almindelige. Det skal nu undersøges nærmere.

Hvordan de mange genstande er endt under gulvbrædderne, er der en god forklaring på. I Våbensalen transportererede man tunge kasser med våben og rustninger rundt, og det sled godt på gulvene. Man har formentlig skiftet gulvbrædderne ef-

Fig. 5. Kvaster fra faner og andre genstande der var udsmykket ud over det sædvanlige. Foto: Jacob Seerup.

terhånden som de blev slidt op. Det nuværende gulv er ikke ældre end midten af 1800-tallet, mens salen har været i brug siden begyndelsen af 1600-tallet.

Når man så alligevel har haft et hul i gulvet, har man tydeligvis brugt lejligheden til at komme af med forskelligt affald. Der ligger et metertykt lag støv som indeholder murbrokker, høvlspåner og andre spændende ting, under gulvet over de murede hvælv der danner loftet i stueetagen.

Fundene bliver bevaret for eftertiden som en del af historien om Christian den Fjerdes Tøjhus.

Tøjhusmuseets udstilling Sømagt! Den Danske Flådes Historie åbnede for publikum den 27. august.

Vikingerne rejser verden rundt

Nationalmuseets vandrestilling om vikinger vises i Alicante i Spanien, og Nationalmuseet er partner i en særudstilling som åbner i Frankfurt. Det hele ender med en stor ny vikingeudstilling på Nationalmuseet (fig. 6 og 7).

Museo Arqueológico de Alicante i Spanien viser frem til januar 2017 Nationalmuseets store internationale vandrestilling om vikingerne. Den er skabt i samarbejde med østrigske "Museumspartner" og museet i Alicante. Udstillingen – "Vikings. Guerreros del Norte. Gigantes del mar" – fortæller historien om de danske vikinger med fokus på krigerne,

Fig. 6. Ny vikingeudstilling. Foto: Henrik Schilling.

kongen, skibene og vikingernes tro. Det er en machoudgave af vikingerne som serveres for spanierne.

Udstillingen viser en lang række genstande fra Nationalmuseets magasiner, herunder mange af de danefæfund som er fundet i de seneste år. I Alicante er der desværre ikke plads til at vise Roskilde 6, som er vraget af verdens hidtil længste vikingeskib, men senere i år flyves skibet til Cincinnati i USA for at indgå i en udstilling på den anden side af Atlanten.

Nationalmuseet arbejder på at vise vikingeudstillingen flere steder i verden og har det faglige ansvar, men udstillingsstederne er selv med til at udvælge genstande og vinkle temaerne efter deres ønsker. Med udstillingerne undersøger Nationalmuseet hvad der virker, og hvad der interesserer publikum i Spanien, USA, Tyskland og andre lande i verden.

En anden særudstilling åbner i Frankfurt i februar 2017. Den viser især fundene fra Nationalmuseets udgravninger ved Tissø og formidler jernalderens og vikingetidens religion og de mange nye sider af vikingetiden som mere end to årtiers udgravninger ved Tissø har afsløret.

Begge udstillinger er en del af Nationalmuseets satsning på at fremme kendskabet til vikingerne ude i verden. Nationalmuseet tog det første skridt med den vikingeudstilling som museet var med til at skabe i Suzhou i Kina i 2015.

Fig. 7. Ny vikingeudstilling. Foto: Henrik Schilling.

Når rejseudstillingerne engang vender hjem, indgår de sammen med Roskilde 6 og genstande fra Nationalmuseets store vikingesamling i en ny permanent vikingeudstilling i museets store udstillingshal, kendt som Egmonthallen. Den skal blandt andet vise mange af de flotte danefæfund fra vikingetiden som landets amatørarkæologer har gjort.

Udstillingen forventes at åbne i 2019 eller 2020.

Fortsat gratis adgang til danefæudstillingen

Fremover koster det 75 kroner for en dagsbillet til udstillingerne på Nationalmuseet i Prinsens Palæ. Et årskort med en gratis ledsager koster 195 kroner, mens børn og unge under 18 år kommer gratis ind. Nationalmuseet har indført entré for at imødegå en række besparelser på Nationalmuseets driftstilskud.

Det er dog stadig gratis at besøge danefæudstillingen som vises i Nationalmuseets forhal. Landets amatørarkæologer og detektorfolk kan stadig tage venner og familie med ind gratis og se de fund de har gjort.

Forberedelserne til næste års danefæudstilling er allerede i gang. Som altid er det umuligt at sige hvad der kommer med, fordi det sprøjter op med nye fund konstant. Alene 2016 har budt på Danmarks længste flintøkse og Danmarks største regulære guldskat fra vikingetiden. Mon ikke efteråret og vinteren byder på et par værdige kandidater til næste års danefæudstilling?

Henrik Schilling
Presseansvarlig,
Nationalmuseet

E-mail: Henrik.Schilling@natmus.dk

Formanden har ordet

Formanden har ordet, og tak for det! Så vil jeg her gerne takke Øhavsmuseet for den imødekommede SDA modtog til årsmødet, og rette en særlig tak til museumsdirektøren, Peter Thor Andersen, både for at stille egnede lokaler til rådighed og for rundvisningen i museet, men også for rollen som dirigent på årsmødet.

Også en tak til Niels Ishøj Christensen for det engagerede arbejde han har lagt i SDA's bestyrelse og i Fund&Fortid gennem årene, og et velkommen til Jørgen Jensen som nyvalgt bestyrelsesmedlem.

SDA's 25-års jubilæum blev holdt i Jelling, hvor Danmarks dåbsattest står, bl.a. i erkendelse af at der ved SDA's opstart var en overvægt af jyder med i foreningsdannelsen. Det var derfor lidt skuffende at så få jyder deltog ved jubilæet, og til årsmødet var der ingen fremmødte fra

hovedlandet. Er der noget SDA kan gøre anderledes eller i det hele taget kan gøre for i større udstrækning at få jyderne med i SDA?

Vi har på denne baggrund i bestyrelsen besluttet at genopfriske det møde vi tidligere kaldte formandsmødet, hvor repræsentanter for foreningerne kunne komme til orde, med ris, ros og forslag. Et sådant møde skal være for alle arkæologi- og detektorforeninger, også dem uden for SDA.

Detektorfolket og professionelle har udtalt et ønske om at der er brug for et fælles detektorforum, og detektorfolket er begyndt at efterspørge hjælp til uddannelse. Det er helt naturligt at SDA påtager sig disse opgaver!

Der er mere end nogensinde behov for SDA. Det kræver naturligvis stor opbakning fra baglandet! Jo flere vi

står sammen, des bedre lettes samarbejder, og des stærkere er amatørernes røst i alle situationer!

Hvordan kan et sådant formandsmøde arrangeres, og hvilke emner er aktuelle at drøfte? Stedet kunne godt være Jelling en gang midt i januar. Jeg beder om tilbagemeldinger til mig på e-mail: hjan755@msn.com.

For at fremme kommunikationen og samarbejdet mellem medlemmerne og SDA vil jeg ligeledes bede om at alle sender deres e-mailadresser til vores sekretær, John Petersen: oldmiden@gmail.com. Dette skal naturligvis kun ske hvis man er indforstået med at SDA anvender e-mailadressen til dette formål.

Hilsen

Jan Andersen, formand

Fig. 1. Formandsmøde 2009 på Holbæk Museum.

Bogomtale

Pløvejord som kontekst

Nye udfordringer for forskning, forvaltning og formidling.

(Redigeret af J. Martens og M. Ravn, Kulturhistorisk Museum, Universitetet i Oslo).

Som det fremgår af bogens titel, drejer det sig om en nordisk udgivelse, med et stærkt dansk islæt. Når den omtales her i Fund&Fortid, er det fordi den, som det fremgår af det følgende, har stor interesse og aktualitet for alle amatørarkæologer.

Det er velkendt at moderne, effektive dyrkningsmetoder med store landbrugsmaskiner destruerer mange af vore oldtidsgenstande der ligger i pløjejorden. Det betyder at mange informationer om bopladser, handelspladser og andre rester efter forhistoriske aktiviteter er under pres. Samme forhold gælder ved skovbrug. Arbejdsprocesserne er skyld i at flere og flere lokaliteter helt vil forsvinde, hvilket i stor ud-

strækning kan konstateres ved det faktum at de usynlige jordfaste anlæg langsomt men sikkert pløjes i stykker. Det drejer sig især om hus-tomters gulvlag og kulturlag, men også grave fra oldtiden bliver slidt.

I denne publikation skriver 11 forskere fra fire lande om bogens tema. At de tusinder af løsfund der fremkommer ved hjælp af detektorbrug, har stor videnskabelig værdi, er ingen i tvivl om: Det er et kildemateriale der ikke må gå til spilde. Men hvordan skal problemerne takles? Samarbejde mellem amatør og professionel er et hovedtema i bogen, men hvordan skal dette ske? I de nordiske lande ser man lidt forskelligt på det, og der fremlægges fire

eksempler på hvorledes man har løst problemet i de forskellige lande.

Bogen koster 348,- norske kroner plus porto og kan erhverves her: <http://portalforlag.no/index.php?kat=1001&id=1026>

SDA'S BESTYRELSE OG SUPPLEANTER

Henrik Jan Andersen, formand
Lyremosen 1, Moseby, 4871 Horbelev
Tlf.: 54 44 41 42
E-mail: hjan755@msn.com

Jette Svane Hansen, næstformand
Arkeologiklubben Flækken
2800 Lyngby
E-mail: jette.svane@gmail.com

Niels B. Thomsen, redaktør Fund&Fortid
Bjørnsholmvej 44, 3500 Værløse
Tlf.: 44 48 18 08
E-mail: nbt@os.dk

Karsten Pedersen,
Kronprinsesse Sofies Vej 38 st. th.,
2000 Frederiksberg
E-mail: kbp@pedersen.tdcadsl.dk

John Petersen, kasserer, sekretær
Hesselbækpark 47, 3520 Farum
Tlf.: 44 99 46 47
E-mail: oldmiden@gmail.com

Freddy Arntsen
Skovhaven 14, 3500 Værløse
Tlf.: 51 54 99 85
E-mail: arntsen@skovhaven.dk

David Barry
Raklev Høje 40, 4400 Kalundborg
Tlf.: 59 56 56 60
E-mail: david@barry.dk

Jørgen Jensen
Nordvænget 35, 3450 Allerød
Tlf.: 48 17 18 18
E-mail: joergen@gramatikplatformen.dk

Benny Staal, suppleant
Gåbenevej 212, 4800 Nykøbing F.
Tlf.: 51 62 16 94
E-mail: staal@familie.tdcadsl.dk

Severin Tobias Mortensen, suppleant
Lyshøjgårdsvej 55 4, 44, 2500 Valby
Tlf.: 53 62 53 62
E-mail: uranmunken@gmail.com

Niels B. Thomsen, redaktør
Bjørnsholmvej 44, 3500 Værløse
Tlf.: 44 48 18 08
E-mail: nbt@os.dk

Severin Tobias Mortensen
Lyshøjgårdsvej 55 4, 44, 2500 Valby
Tlf.: 53 62 53 62
E-mail: uranmunken@gmail.com

Benny Staal,
Gåbenevej 212, 4800 Nykøbing F.
Tlf.: 51 62 16 94
E-mail: staal@familie.tdcadsl.dk

John Petersen
Hesselbækpark 47, 3520 Farum
Tlf.: 44 99 46 47
E-mail: oldmiden@gmail.com

Alan Tomlinson
Sorøparken 4, 2. tv., 4180 Sorø
Tlf.: 57 83 42 66
E-mail: alan_tomlin@hotmail.com

Iben Skibsted Klæsøe
Fasanvænget 267, 2980 Kokkedal
Tlf.: 49 14 64 98
E-mail: ibenskiibsted@hotmail.com

Freddy Arntsen
Skovhaven 14, 3500 Værløse
Tlf.: 51 54 99 85
E-mail: arntsen@skovhaven.dk

Suzanne Barry, korrektur
Raklev Høje 40, 4400 Kalundborg
Tlf.: 59 56 56 60
E-mail: suzanne@barry.dk

Peter Hoffmann, regional redaktør
Floradalen 8, 2830 Virum
Tlf.: 41 59 91 47
E-mail: hoffmann@phenergy.dk

Mogens Højgaard, regional redaktør
Smedebjergevej 67, 7980 Vils
Tlf.: 97 76 73 19
E-mail: moge125@hotmail.dk

Preben Ravnsvad, regional redaktør
Platanvej 46, 1. th., 8930 Randers NØ
Tlf.: 86 15 41 07
E-mail: 52pre@skylinemail.dk

Klaus Thorsen, regional redaktør
Gamlevædevej 6, 3760 Gudhjem
Tlf.: 56 49 82 83
E-mail: guldgrisen@mail.dk

Knud Mølvig Bille, regional redaktør
Vesterled 21, 6400 Sønderborg
Tlf.: 74 48 94 59
E-mail: bille@dyb-net.dk

Jens Kjærgaard, regional redaktør
Blindebomsvej 33, 5500 Middelfart
Tlf.: 61 75 49 57
E-mail: jk@npj.dk

Sjællandstræf 2016 i Osted

Søndag den 2. oktober kl. 10-16

Om nye og spændende fund fra Nordsjælland præsenteret af Museum Nordsjælland og om bonitetskort og fibler.

Igen i år mødes vi i de inspirerende rammer på Osted Fri- og Efterskole, 10 km sydvest for Roskilde. Da pladsen i foredragssalen tillader det, kan medlemmer tage familien med – også interesserede børn og unge. Alle under 18 år kommer ind for halv pris, kr. 50. Pris for øvrige deltagere: kr. 100. Eftermiddagskaffe: kr. 25.

Reserver allerede nu dagen i din kalender! Yderligere oplysninger fås og tilmelding kan ske hos SDA's sekretær, John Petersen, e-mail: oldmiden@gmail.com eller tlf. 44 99 46 47. John har ikke telefonsvarer.

Dagens program:

9:30-10:00 Ankomst, kaffe og betaling

10:00-10:10 Velkomst

10:10-11:10 Museumsinspektør Claudio Casati:

Salpetermosens glæder – liv og død på søens bred

Siden 2012 har Museum Nordsjælland udgravet en række lokaliteter i den sydlige del af Salpetermosen. Det viser sig nu at Salpetermosen har været hjemsted for mennesker op igennem en lang periode af oldtiden.

Foredraget omhandler udgravningerne og de mange fine fund.

11:10-12:10 Museumsinspektør Thomas Jørgensen:

Novo Nordisk Vest – jernalder i gode mængder

De seneste 20 års udgravninger har resulteret i fund af mange bopladser fra jernalderen. Det hører dog stadig til sjældenhederne i Nordsjælland at man får mulighed for at undersøge et større bopladsområde med bopladsspor fra tiden omkring 5. til 8. århundrede, med masser af gode og spændende fund.

12:10-13:30 Middagspause. Den medbragte mad kan nydes i skolens kantine. Drikkevarer kan købes.

13:30-14:30 Museumsinspektør Klaus Hvid:

Favrholm Ladegårdsmølle – møllen der forsvandt og dukkede op flere steder

Vandmøller er ikke hverdagskost for arkæologer. Markerne syd for Hillerød gemte på hele to af slagsen – både en træbygget og en stenbygget. Begge møller afspejler den samme ladegårdsmølle, som blev revet ned og opført på forskellige steder, inden den i 1800-tallet blev revet ned for sidste gang og erstattet af en vindmølle.

14:30- 15:00 Kaffepause

15:00-16:00 Amatør- og detektorarkæolog, ingeniør Glenn Abramsson, modtager af Westerbyprisen 2016:

Om anvendelse af bonitetskort og om oldtidens fibler

Anvendelse af bonitetskort i forbindelse med arkæologiske og detektorundersøgelser kan give vigtige oplysninger om muligheden for arkæologiske fund og om hvad man kan forvente at finde. Glenn fra amatør-arkæologigruppen Harja har udarbejdet en omfattende kronologisk fibeltabel og fibeltavle. Mere end tusinde fibler indgår i Glenns arbejde.

16:00 Afslutning

Fig. 1. Fra udgravningen af Ladegårdsmøllen.

Fig. 2. Rester af moselig fra Salpetermosen.